

چارچوب‌های مذاکرات صلح یمن

به قلم |النا دولوزی (/fa/experts/alana-dwlwzy-0/)

۳۱ مه ۲۰۱۸

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/framing-yemen-peace-negotiations

العربية (/ar/policy-analysis/rsm-malm-mfawdat-alslam-alyzny/)

درباره نویسنده

النا دولوزی (/fa/experts/alana-dwlwzy-0/)

النا دولوزی هموند پژوهشگر در برنامه برنشتاین در امور خلیج و سیاست انرژی در انستیتو واشنگتن است

تحلیل کوتاه

واداشتن احزاب اصلی یمن به سازش بر سر خواست‌های اصلی‌شان و جا باز کردن برای جناح‌های بیشتر دور میز مذاکرات می‌تواند نخستین گام مثبت در عبور از تنش و حرکت به سوی مرحله انتقالی باشد

مارتین گریفیث نماینده ویژه سازمان ملل در امور یمن قرار است در میانه ماه ژوئن چارچوب تازه‌ای برای مذاکرات صلح به شورای امنیت ارائه کند گرچه او دیپلماتی مورد احترام پخته و توانمند است اما بزرگ‌ترین مانع پیش روی او احتمالاً از محدودیت زمانی ناشی خواهد شد و نه از مهارت و تجربه‌اش فراخوان او برای مذاکرات همزمان با تشدید عملیات نظامی در یمن صورت می‌گیرد و در زمانی است که شورشیان حوثی به پرتاب موشک به خاک عربستان سعودی (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/how-> بازسگیری بندر حُدیده (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-hodeida-campaign-part-1-> humanitarian-and-political-role-of-red-sea-port) آماده می‌شوند در حال حاضر بعید است که هیچ‌یک از طرفین به هشدارهای گریفیث توجه کند که تشدید عملیات نظامی می‌تواند «به یک ضربت گزینه صلح را از روی میز حذف کند».

مذاکرات گذشته و تغییرات در واقعیت‌ها

از مارس ۲۰۱۵ که مناقشه در یمن آغاز شد گریفیث سومین نماینده سازمان ملل در این کشور است در آن زمان دولت عبد ربه منصور هادی که از سوی جامعه بین‌المللی به رسمیت شناخته می‌شد به دست حوثی‌ها و وفاداران به علی عبدالله صالح رئیس‌جمهور پیشین از پایتخت یمن بیرون رانده شد علی عبدالله صالح در جریان اعتراضات بهار عربی در سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ مجبور به کناره‌گیری از قدرت شد در واکنش عربستان سعودی و امارات متحده با دولت هادی برای بازسگیری کشور با حمایت ایالات متحده ائتلاف نظامی تشکیل دادند این در حالی بود که ایران از حوثی‌ها حمایت می‌کرد

تاکنون چند تلاش برای دست‌یابی به صلح از جمله گفت‌وگوها در ژنو در ژوئن ۲۰۱۵ در مسقط در سپتامبر ۲۰۱۵ و در شهر بیل سوئیس در دسامبر ۲۰۱۵ ناکام مانده است مذاکرات بهار ۲۰۱۶ در عربستان سعودی بهترین شانس برای پایان دادن به مناقشه را فراهم کرد چرا که اولین گفت‌وگوهای رو در رو میان سعودی‌ها و حوثی‌ها بود و به شکلی غیرمنتظره توافق کردند که از شدت جنگ بکاهند و به تبادل اسیران جنگی اقدام کنند افزون بر این هر دو طرف لحن خود را نیز تغییر دادند: یک سخنگوی حوثی از ایران به خاطر سوءاستفاده

از مناقشه انتقاد کرد و سعودی‌ها نیز شروع کردند به این‌که در اشاره به حوثی‌ها به جای «شبه‌نظامیان» عبارت «جنبش» را به کار گیرند

با ابراجال راز موفقیت این مذاکرات عامل شکست آن نیز به شمار می‌رفت: در این مذاکرات هیئتی از دولت هادی و یا گروه وفادار به صالح حضور نداشت. از این رو هنگامی که سعودی‌ها تلاش کردند که رهبری مذاکرات بعدی در کویت را به دولت هادی بسپارند مجالی که برای صلح فراهم آمده بود از دست رفت. رئیس‌جمهور هادی احتمالاً در تلافی عدم حضور خود در مذاکرات قبلی یک هفته قبل از آغاز مذاکرات کویت ژنرال علی محسن الاحمر دشمن سرسخت حوثی‌ها را به عنوان معاون رئیس‌جمهور منصوب کرد اقدامی که در شکست آن مذاکرات در آگوست ۲۰۱۶ سهم داشت. دو ماه بعد هادی برنامه جدید سازمان ملل [برای دور تازه‌ای از مذاکرات] و تلاش‌های نهایی جان کری وزیر خارجه وقت ایالات متحده را در اواخر دوره وزارتاش در دسامبر آن سال رد کرد.

از آن زمان به بعد پیچیدگی‌های دیگری به میان آمده و محور وفاداری طرف‌های درگیر تغییر یافته است. مناقشه یمن همواره به اتحادهای عجیبی شکل داده که بیشتر بر محور دشمن مشترک استوار بوده تا منافع مشترک اما حتی این همبستگی‌های شکننده نیز اکنون ترک برداشته است. در کمپ حوثی-صالح تقریباً دودستگی ایجاد شده است و برخی از وفاداران به صالح به ائتلاف ضد حوثی پیوسته‌اند. ائتلاف‌های مشابهی نیز میان اعضای خود ائتلاف به میان آمده است. ائتلافی که گرچه همه ضد حوثی هستند اما همه طرفدار هادی نیستند. مهم‌ترین ائتلاف این است که اعضای «شورای انتقالی جنوب» (STC) که از سوی امارات متحده حمایت می‌شود و رهبری آن را عیدروس الزبیدی فرماندار پیشین هادی در استان عدن بر عهده دارد به طور مرتب به زدوخورد با نیروهای طرفدار هادی پرداختند. در نتیجه مناقشه و مذاکره را دیگر نمی‌توان در چارچوب ساده گفت‌وگوی دو طرف اصلی و حامیان آنها صورت‌بندی کرد.

مسائلی که باید در گفت‌وگوهای جدید حل شود

دور بعدی مذاکرات طوری که گروه‌های یمنی فعال در عرصه سیاست خواستند باید طیف وسیعی از جناح‌ها را در بر گیرد. در حال حاضر به نظر می‌رسد گریفت اعتماد بازیگران اصلی را با خود دارد که عاملی ضروری در کسب اطمینان از این امر است که هیچ کدام از احزاب اصلی به‌تنهایی نمی‌توانند مذاکرات را بر هم زند. نماینده ویژه سازمان ملل علاوه بر دولت هادی و حوثی‌ها با گروه‌های زنان «شورای انتقالی جنوب» و هر دو جناح «کنگره عمومی مردم» و دیگر گروه‌ها دیدار کرده است. گریفت ممکن است فوراً و یا در جریان یک دوره انتقالی که در نهایت به دست خواهد آمد به افزایش شمار طرف‌های مختلف در مذاکرات تصمیم بگیرد - در واقع کنگره عمومی مردم و شورای انتقالی جنوب پیشاپیش گفته‌اند که در این گفت‌وگوها مشارکت خواهند داشت.

دور بعدی مذاکرات همچنین باید برای حل مسائل قدیمی نیز تلاش کند. گفت‌وگوهای گذشته بیشتر به این دلیل ناکام ماند که احزاب بر سر ترتیب امتیازها توافق نداشتند: دولت هادی می‌خواهد که پیش از رسیدن به یک توافق سیاسی حوثی‌ها خلع سلاح شوند و از مناطقی که تصرف کرده‌اند عقب‌نشینی کنند. در حالی که حوثی‌ها می‌خواهند تا هنگام اجرای چنان توافق سیاسی سلاح‌های خود را نگه‌دارند با این استدلال که درخواست دولت هادی به مثابه تسلیم شدن آنهاست.

گریفت همچنین باید برای بسی‌میلی عمومی هر یک از طرف‌ها به سازش کردن چاره‌ای بیاندیشد. در گفت‌وگوهای قبلی رئیس‌جمهور هادی به نظر می‌رسید به تصمیم‌گیری و یا ارائه امتیازی که می‌توانست موقعیت سیاسی او را تضعیف کند تمایلی ندارد. در حالی که حوثی‌ها بیشتر به وقتگشی رو آوردند با این باور که ائتلاف قادر به بیرون راندن آنها از پایتخت نیست. طوری که یکی از تحلیل‌گران که با حوثی‌ها در تماس است به نگارنده گفت: «جنگ بیهوده است اما آنها [حوثی‌ها] جنگ را می‌شناسند» گروه کارشناسان سازمان ملل در گزارشی که در ژانویه امسال منتشر شد اشاره کرده است که گرچه غیرنظامیان در هر منطقه جنگی زیاد آسیب دیده‌اند اما رهبران هیچ یک از جناح‌ها آن قدر از جنگ ضربه نخورده‌اند که حاضر به سازش باشند.

اگر مذاکرات انجام شود شرایط اصلی هر کدام از طرف‌ها احتمالاً با درخواست‌هایشان در گفت‌وگوهای قبلی مشابهت خواهد داشت. دولت هادی به طور کلی بر سه درخواست خود تاکید می‌کند: (۱) حوثی‌ها باید خلع سلاح شوند و از تمام مناطقی که تصرف کرده‌اند از جمله استان شمالی که خاستگاه این گروه است عقب‌نشینی کنند (۲) طرح انتقالی باید با چارچوب «ابتکار خلیج» در سال ۲۰۱۱ و نتایج «کنفرانس گفت‌وگوی ملی» و همچنین قطعنامه ۲۲۱۶ شورای امنیت سازمان ملل همخوانی داشته باشد و (۳) رئیس‌جمهور آینده باید از طریق انتخابات به قدرت برسد.

حوثی‌ها نیز به نوبه خود بر این درخواست‌ها پافشاری داشته‌اند: (۱) تشکیل یک دولت موقت انتقالی پیش از انتخابات به رهبری شورای ریاست جمهوری و یا معاونت رئیس‌جمهوری که با اجماع طرف‌ها منصوب شده باشد (۲) مشارکت حوثی‌ها در دولت و (۳) برکناری رئیس‌جمهور هادی و معاون او علی محسن. شرایط احتمالی دیگر هرچند تایید نشده می‌تواند ادغام جنگجویان حوثی در نیروهای نظامی یمن تخصیص اعتبار مالی برای بازسازی استان موطن آنها و رفع تحریم‌های بین‌المللی وضع شده بر این گروه باشد.

سعودی‌ها نیز احتمالاً شرایط خود را دارند که عمدتاً اطمینان از این است که اتحاد میان ایران و حوثی‌ها قطع شود و مرزها و آبراه‌ها نیز

مین‌زدایی شود. حوثی‌ها هنوز هم ممکن است مایل باشند برای دستیابی به رابطه با ریاض تهران را به عنوان یک متحد سیاسی کم‌اهمیت جلوه دهند. مذاکره‌کننده اصلی این گروه در جریان مذاکرات ۲۰۱۶ با سعودی‌ها در مصاحبه‌ای داشتن روابط نزدیک با ایران را انکار و تاریخ مشترک یمن و عربستان را برجسته کرد. اکنون پس از دو سال دیگر حمایت دیدن از طرف ایرانی‌ها هنوز روشن نیست که آیا حوثی‌ها رابطه با پادشاهی سعودی را در مقایسه با همکاری با ایران منافع درازمدت خود تلقی خواهند کرد یا نه.

توصیه‌هایی برای سیاست‌گذاری ایالات متحده

مسیر صلح در یمن پرفرازونشیب است بنابراین ایالات متحده باید راهبرد نماینده ویژه سازمان ملل در مذاکرات را از چهار طریق حمایت کند:

۱. حمایت علنی از ماموریت نماینده ویژه سازمان ملل و تشویق ائتلاف برای فشار آوردن بر رئیس‌جمهور هادی برای حمایتی مشابه
۲. ترغیب به گسترش گفت‌وگوها برای حصول اطمینان از این‌که هر حزبی که قدرت کافی برای تخریب روند مذاکرات را دارد در مقطعی بتواند به این فرآیند بپیوندد

۳. تشویق دولت هادی به بازنگری تفسیر سختگیرانه اش از قطعنامه ۲۲۱۶ و دیگر توافقات گذشته و تصمیمات پیشین با هدف ایجاد فضای کافی برای سازش

۴. تشویق سعودی‌ها به پیوستن مستقیم به مذاکرات یا مثل دفعات قبل رهبری گفت‌وگوهای پشت صحنه برای دستیابی به ابتکار صلحی برخوردار از حمایت محلی و منطقه‌ای.

حتی اگر گریفیث به برقراری یک آتش‌بس ابتدایی نیز موفق شود کار تدوین یک طرح انتقالی و ایجاد ساختارهای جدید دولتی نیازمند ماه‌ها اگر نه سال‌ها گفت‌وگو و مذاکره است. جنگ داخلی منجر به آن شده که اختلافات حل‌ناشده داخلی بار دیگر به میان آید و تقاضاها برای خودمختاری در گوشه‌وکنار یمن افزایش یابد. وجود یک مذاکره‌کننده باتجربه که رهبری گفتگوها را برعهده گیرد تضمین‌کننده دستیابی به صلح در آینده نزدیک نیست اما کاسته شدن از شدت درگیری اصلی خود گام مهمی در مسیر درست به شمار می‌آید.

**النا دلوزی کارشناس یمن و تحلیلگر سیاسی بنیان‌گذار «نستیتو سیج برای امور خارجه» (<http://www.thesageinstitute.org>) است.*

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Bennett's Bahrain Visit Further Invigorates Israel-Gulf Diplomacy

فوریة ۲۰۲۲ ۱۴

Simon Henderson

(/policy-analysis/bennetts-bahrain-visit-further-invigorates-israel-gulf-diplomacy)

BRIEF ANALYSIS

Libya's Renewed Legitimacy Crisis

أوروبا ٢٠٢٢ ١٤

Ben Fishman

[\(/policy-analysis/libyas-renewed-legitimacy-crisis\)](#)

BRIEF ANALYSIS

The UAE Formally Ceases to be a Tax-Free Haven

أوروبا ٢٠٢٢ ١٤

Sana Quadri ,

Hamdullah Baycar

[\(/policy-analysis/uae-formally-ceases-be-tax-free-haven\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/\)](#) عرب و اسلام سیاسی

[\(fa/policy-analysis/khlyj-w-syast-hwzh-anrzhy/\)](#) خلیج و سیاست حوزه انرژی

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\)](#) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/kshwrhay-hashykhlyj-fars/\)](#) کشورهای حاشیه خلیج فارس